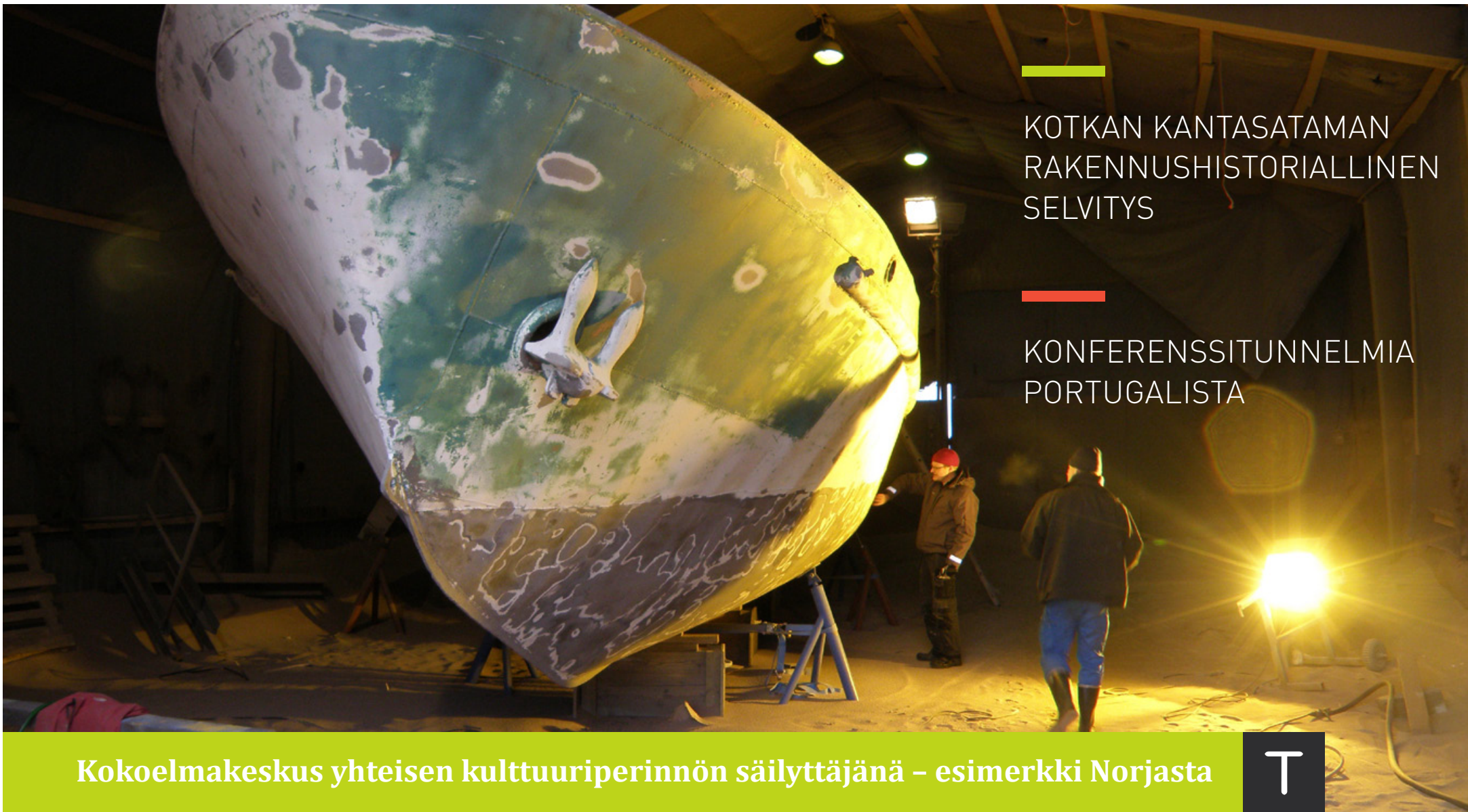

TAAPELI

KYMENLAAKSON MUSEON TIEDOTUSLEHTI 2013

KOTKAN KANTASATAMAN
RAKENNUSHISTORIALLINEN
SELVITYS

KONFERENSSITUNNELMIA
PORTUGALISTA

Kokoelmakeskus yhteisen kulttuuriperinnön säilyttäjänä – esimerkki Norjasta

T

TÄSSÄ TAAPELISSA

3 PÄÄKIRJOITUS

Kymenlaakson museotiedotteesta Taapeliin
Kirsi Niku

4 RUOTSINSALMEA ETSIMÄSSÄ - ARKEOLOGISIA TUTKIMUKSIA KOTKANSAARELLA

Marita Kykyri

10 KOTKAN KANTASATAMAN RAKENNUS- HISTORIAALLINEN SELVITYS

Ari Ryökkynen

13 ARKISTOAINEISTOT JA VALOKUVAT MUSEOALUSTEN YLLÄPIDON TUKENA

Aaro Sahari

18 KOKOELMAKESKUS YHTEISEN KULTTUURIPERINNÖN SÄILYTTÄJÄNÄ - ESIMERKKI NORJASTA

Jaana Kataja

23 KONFERENSSITUNNELMIA PORTUGALISTA

Marja Salmijärvi

27 T. AAPELI JAARITTELEE

Mikä se museoasiakas on ja miten semmoisen
kanssa pitäisi menetellä?

28 NÄYTTELYT JA TAPAHTUMAT 2013

Museomestari Janne Ruohonen tarkastaa
RV 125:n runkoa hiekkapuhallushallissa Hietasessa
aluksen telakoinnin yhteydessä syksyllä 2010.

Sivu: 13

Museoneuvojen vuoden 2012 EMAC-konferenssi
pidettiin alkukesästä Portugalissa, Lissabonissa.

Sivu: 23

FAKTA

Taapelointi on vanha sahatavaran kuivaamiseen käytetty menetelmä. Siinä tuore, määrämittäiseksi sahattu puuaines ladotaan ristikkäin nelikulmaiseksi rakennelmäksi. Välirimat varmistavat ilman kiertämisen. Valmiin taapelin päälle rakennetaan vielä katos. Sahojen taapelit saattoivat olla parhaimmillaan useiden metrien korkuisia. Taapelointi tehtiin miestyövoimalla.

TAAPELIN TEKIJÄT:

Taapeli on kerran vuodessa ilmestyvä
Kymenlaakson museon tiedotuslehti.

Päätoimittaja: Marja Salmijärvi
Toimituskunta: Vesa Alén, Maarit Laitala
Graafinen ilme: Nitro ID
Taitto: Nitro ID
Julkaisija: Kymenlaakson museo

PÄÄKIRJOITUS

KYMENLAAKSON MUSEOTIEDOTTEESTA

Kymenlaakson museotiedote ilmestyi viimeisen kerran 2005. Jo silloin oli selvää, että julkaisu oli tullut tiensä päähän. Ainakin ulkoasu kaipasi päivittämistä, mutta myös sisältö vaati uutta tarkastelua. Kymenlaakson museon suunnitelmat Vellamoon muutosta olivat jo pitkällä. Museon toiminnassa yksi aikakausi oli päättymässä ja uusi alkamassa. Uutta toimintakonseptia Vellamossa suunniteltiin yhteistyössä Suomen merimuseon kanssa synergiaetuja hyödyntäen.

Kymenlaakson museon viimeiset seitsemän toimintavuotta ovat sisältäneet muuton Vellamon uuteen, nykyaikaiseen toimintaympäristöön. Modernit toimitilat ja ajanmukaiset työvälineet ovat parantaneet huomattavasti museon toimintaedellytyksiä, museotoimintaan on saatu lisäresursseja ja myyntiä ja markkinointia on kehitetty voimakkaasti. Asiakaspalveluun ja museo-kauppaan on luotu uusi konsepti sekä palkattu lisää henkilökuntaa.

Museon perustoimintojen osalta henkilökunta ei ole kuitenkaan lisääntynyt eikä Vellamoon muuttoon ja toiminnan suunnitteluun ole saatu lisää henkilöresursseja. Vellamon tilojen sekä uuden päänäyttelyn ja vaihtuvien näyttelyiden suunnittelu ja toteuttaminen ovat vaatineet henkilökunnalta paljon työtä lukuisine ylityötunteineen. Vaikka muutos entiseen on ollut positiivinen ja "once in a lifetime" -mahdollisuus museo-

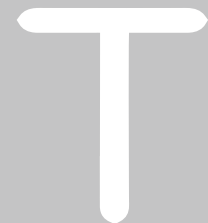
maailmassa, se on vienyt paljon energiaa ja vähentänyt resursseja mm. tutkimus- ja tallennustyöstä.

Vellamon uusi toimintakonsepti ja erilaiset kehittämissankkeet ovat saaneet paljon positiivista huomiota museomaailmassa ja tiedotusvälineissä. Nyt on tullut aika panostaa Kymenlaakson museon perustyöhön kokoelmassa, tutkimuksessa, julkaisuissa ja maakunnallisessa neuvontatyössä sekä kulttuuriympäristön vaalimisessa ja tiedottaa siitä myös muille. Tähän museon omilta kotisivuilta löytyvä Taapeli on yksi helposti saavutettava kanava.

Taapelin sisältö hakee vielä muotoaan. Ajankohtaisten asioiden lisäksi sen tarkoitus on nostaa esiin museon perustyötä ja antaa julkaisufoorumi Kymenlaakson tutkimukselle ja kulttuurityölle. Tässä ensimmäisessä numerossa on mukana myös kansainvälinen näkökulma Euroopan museoneuvojen työhön ja Norjan kokoelmakeskustoimintaan. Museotiedote on muuttanut painotuotteesta nettijulkaisuksi ja Taapelin ulkoasu on saanut modernin Vellamon näköisen visuaalisen ilmeen. Toivon, että Taapeli omalta osaltaan lisää tietoisuutta Kymenlaaksossa tehtävästä museotyöstä ja tutkimuksesta.

Kirsi Niku
Museotoimenjohtaja

"Nyt on tullut aika panostaa Kymenlaakson museon perustyöhön kokoelmissa, tutkimuksessa, julkaisuissa ja maakunnallisessa neuvontatyössä sekä kulttuuriympäristön vaalimisessa ja tiedottaa siitä myös muille."

RUOTSINSALMEA ETSIMÄSSÄ - ARKEOLOGISIA TUTKIMUKSIA KOTKANSAARELLA

TUTKIMUSTEN TAUSTAA

Ruukinkatu 15:n tontti sijaitsee Kotkansaaressa koillispäässä korttelissa, jossa on vireillä asemakaavamuutos. Kaavan yhteydessä ollaan vanha satamatoimintojen alue muuttamassa asuin- ja liikerakennusten kortteliksi. Kaivaustontin kohdalla kaavamuutos tarkoittaa sitä, että toistaiseksi vain tilapäisenä pysäköintialueena käytetylle autiolla tontille on suunniteltu rakennettavan seitsemänkerroksisia asuintaloja. >>

Ruukinkatu 15:n sijainti Kotkansaaressa.

Kartta: Kotkan kaupunkisuunnittelu 2009

Kymenlaakson museo suoritti heinäkuussa 2012 neljän viikon pituiset arkeologiset kaivaukset Kotkansaaressa Satama- ja Ruukinkadun kulmauksessa. Vain kivenheiton päässä Merikeskus Vellamosta sijaitsevalla Ruukinkatu 15:n tontilla kaivettiin esiin Ruotsinsalmen aikaisen esikunta- ja yliupseeri-rakennuksen jäännökset, jotka olivat paljastuneet osittain jo edellisenä kesänä museon suorittaessa koekaivauksia Ruukinkatu 13–15:n tonteilla. Kesällä 2012 vanhoista kulttuurikerroksista saatiin talteen runsaasti myös 1700- ja 1800-lukujen taitteeseen ajoittuvaa arkeologista esineistöä.

Marita Kykyri

FM Marita Kykyri toimii arkeologina Kymenlaakson museossa. Hän on erikoistunut historialliseen arkeologiaan.

Rakennuksen kiviperustuksia kaivetaan esiin. Vasemmalta Joona Lahtinen, Eveliina Nikola, Laija Simponen, Miisa-Maari Ulmanen ja Katariina Lammenaho.

Kuva: Marita Kykyri, Kymenlaakson museo

Kaavamuutosalueen arkeologisten tutkimusten taustalla on Museoviraston vuonna 2007 suorittama Kotkansaaren kaupunkiarkeologinen inventointi, jonka yhteydessä osa alueen tonteista on luokiteltu ns. 2-luokan arkeologisiksi kohteiksi. Yksi näistä on Ruukinkatu 15:n tontti, joka on inventoinnissa arvioitu tutkimuksellisesti mielenkiintoiseksi alueeksi. Tontilla on mahdollisesti säilynyt vanhoja Ruotsinsalmen linnoituskaupungin (1790–1850-luku) jälkeensä jättämiä kulttuurikerroksia ja/tai rakenteita. Vastaavanlaisia 2-luokan kohteita Kotkansaarelta on inventoinnissa listattu yhteensä 30. Tontin arkeologisen mielenkiinnon vuoksi Museovirasto edellytti kaavamuutokseen liittyvässä lausunnossaan Ruukinkadunvarren tonteilla suoritettavia kaivauksia ennen varsinaisten rakennustöiden käynnistymistä alueella.

PALANEN ALUEEN HISTORIAA

Nykyinen Satama- ja Ruukinkadun kulmaus tontteineen esiintyy ensimmäistä kertaa kartalla 1790-luvulla, jolloin alue otettiin käyttöön osaksi Ruotsinsalmen merilinnoituksen sotasatamaa. Ruotsinsalmen kaupunkimaisen yhdyskunnan synty Kotkansaarelle liittyi Venäjän Katariina II:n Pietarin suojaksi rakennuttaman linnoitusketjun rakentamiseen, jonka eteläisimmäksi tukikohdaksi tuli Ruotsinsalmen merilinnoitus.

Kotkansaari muodosti Ruotsinsalmen keskuslinnoitusalueen, jossa sijaitsivat mm. linnoituksen hallinto- ja muut julkiset rakennukset, päällystön asunnot, sotilaskasarmit sekä varuskunnan varastot. Ne oli sijoitettu lähelle satamaa, joka rakennettiin saaren koillisrannalle Härniemen ja Portunlahden väliselle alueelle. Kaupunkimaisesti kaavoitettu asutusalue sijaitsi sotasataman välittömässä läheisyydessä sen länsi- ja lounaispuolella.

Nykyisellä Satama- ja Ruukinkadun risteysalueella sijaitsi Ruotsinsalmen aikaan kolme esikunta- ja yliupseerien rakennusta, jotka oli sijoitettu pohjois-eteläsuuntaiseksi riviksi aivan Härniemen länsirannalle. Rakennukset olivat puisia, kiviperustuksellisia ja kooltaan noin 15 m x 60 m. Eteläisin rakennuksista sijaitsi osittain nykyisten Satamakatu 1 ja Ruukinkatu 15 tonttien alueella. Merivoimille kuuluneet rakennukset sijaitsivat sotasatama-alueen luoteisreunalla, ja niistä lounaaseen sekä länteen alkoi Ruotsinsalmen yhdyskunnan asemakaavoitettu alue asuintontteineen.

Suomen sodan ja Haminan rauhan jälkeen vuonna 1809 valtakunnan raja siirtyi, ja Ruotsinsalmen merilinnoitus menetti sotilaallisen merkityksensä. Seurauksena oli varuskunnan ja linnoitusyhdyskunnan tyhjeneminen niin, että 1830-luvulla yhdyskunnassa oli asukkaita Kymin kruununvoudin arvion mukaan enää noin 300 henkeä. Härniemen kolme esikunta- ja yliupseerirakennusta säilyi alueella vuoteen 1824, jolloin keskimäinen niistä paloi. Kolme vuotta myöhemmin myös eteläisin rakennuksista, jonka jäännöksiä kesällä 2012 tutkittiin, purettiin. »

Kotkansaaren koillisosaa 31.1.1801 päivätyllä kartalla. Kaivausalueella sijainnut esikunta- ja yliupseerien rakennus on merkitty karttaan punaisella nuolella. Sen alapuolella sijaitseva, karttaan b-kirjaimella merkitty vihreä neliö on kaivon paikka, jollainen on merkitty karttaan myös pohjoisimman rakennuksen edustalle.

Lähde: Ruotsinsalmen sataman pääsuunnitelma Kotkansaarella vuodelta 1801. Hallitsevan senaatin aktikartat. Hallitseva Senaatti Dno 2977/--- Suomen Kansallisarkisto.

ESITUTKIMUKSET

Jo vuotta ennen kesän 2012 arkeologisia tutkimuskai-
vauksia suoritettiin Ruukinkatu 15:n ja siihen kaakossa
rajautuvalla Ruukinkatu 13:n tontilla koekaivauksia.
Niiden tavoitteena oli selvittää koneellisesti kaivettujen
koeojien avulla tonttialueilla mahdollisesti säilyneiden
historiallisten kerrosten ja rakenteiden sijainti, säily-
neisyys sekä ajoitus. Esitutkimusten tulokset tulisivat
palvelemaan myös mahdollisten jatkotutkimusten
tarpeen ja luonteen arvioinnissa.

Kolme viikkoa kestäneen koeojituksen yhteydessä kai-
vettiin tonteille neljä koeojaa, joiden pituus vaihteli vä-
lillä 7–30 m ja leveys välillä 1,5–2 m. Ojista paljastunei-
den kerrosten ja rakenteiden dokumentoinnista vastasi
kaksi arkeologia. Steriiliin pohjamaahan kaivettujen
ojien dokumentoinnin yhteydessä kävi ilmi, että pääosa
tonttien kulttuurikerroksista ja rakenteista oli varsin
nuoria ja vasta Kotkan kaupungin (1879–) historiaan
liittyviä. Aivan Ruukinkatu 15 tontin pohjoisnurkasta
paljastui kuitenkin myös kivimuureja, jotka olivat sel-
västi vanhempia ja mitä todennäköisimmin Ruotsinsal-
men aikaiseen esikunta- ja yliupseerirakennukseen
liittyviä. >>

Tonttien rajalle kaivetusta koeojasta 2 paljastui tiilistä muurattu viemä-
rikaivo, joka on Kotkan kaupungin alkuvuosikymmeniltä. Vastaavanlaisia
tiilikaivoja paljastui myös Kotkan Toriparkin rakennustöiden yhteydessä
vuonna 2005. Kuvassa taustalla näkyy Ruukinkatu.

Kuva: Marita Kyyri, Kymenlaakson museo

KESÄN 2012 KAIVAUKSET

Koeojituksen myötä kävi ilmi, että jatkotutkimukset Ruukinkatu 15:n tontilla olivat vielä tarpeen; sen sijaan viereisen tontin arkeologiset tutkimukset katsottiin jo riittäviksi. Kesän 2012 ensisijaiseksi tavoitteeksi tuli selvittää edellisenä kesänä paljastuneiden kivirakenteiden laajuus ja säilyvyys tontilla. Myös alueen vanhimmat, Ruotsinsalmen asutuksen jälkeensä jättämät kulttuurikerrokset katsottiin tärkeäksi tutkia tarkoin, samoin kuin ottaa talteen niistä löytynyt arkeologinen esineistö. Tavoitteena oli saada tonttialue loppuun tutkituksi kesän 2012 kaivausten yhteydessä, missä onnistuttiinkin.

Varsinainen kaivaustyö suoritettiin kuuden henkilön voimin. Kahden arkeologin lisäksi kenttätöihin osallistui tutkimusapulainen sekä kolme kaivajaa. Ruotsinsalmen aikaisten rakenteiden ja kerrosten päälle aikojen saatossa kerrostuneet maamassat poistettiin koneellisesti, minkä jälkeen kaivutyötä jatkettiin lapioin ja lastoin. Kaivausalueen laajuus oli hieman runsas 100 m²:ä, ja siltä paljastui edellä

mainitun esikunta- ja yliupseeri-rakennuksen kaakkoisnurkka sekä osa sen eteläseinää. Perustuksiaan myöten aikoinaan puretun rakennuksen päällä oli säilynyt paikoin myös puisten seinien huonokuntoisia jäännöksiä, minkä lisäksi erityisesti eteläseinän edustalta löytyi runsaasti rakennuksen purkutöiden yhteydessä rikkoontunutta ikkunalasia. Rakennuksen perustukset jatkuivat sekä pohjoisessa että lännessä viereisen, Satamakatu 1 tontin puolella, jonka alueelle tutkimukset eivät kuitenkaan kesällä 2012 ulottuneet.

Kaivausten yhteydessä talteen otettu esineistö koostui pääasiallisesti rakennus- ja talousjätteestä. Kaivausalueen kerroksista löytyi runsaasti rautanauvoja ja ikkunalasia, mutta myös yksittäisiä rakennusrautoja, kuten mm. oven saranarauta. Talousjätteestä voi mainita erityisesti pullo- ja astialasin sekä fajanssin ja ns. slaavilaisen keramiikan katkelmat sekä eläinten luut, joiden joukossa oli tyypillisten kotieläinten, kuten naudan, lampaan ja sian lisäksi mm. metsäjäniksen, oravan ja koskelon luita. »»

Ruukinkatu 15 tontin pohjoispäästä paljastunut kivimuuri, joka kesällä 2012 osoittautui Ruotsinsalmen aikaisen esikunta- ja yliupseerirakennuksen väliseinän perustukseksi. Taustalla hämmöttää Merikeskus Vellamo.

Kuva: Marita Kyyri, Kymenlaakson museo

MITÄ JATKOSSA?

Ruotsinsalmen aikaisen asutuksen Ruukinkatu 15:n tontille jälkeensä jättämät kulttuuri-kerrokset rakenteineen saatiin kesän 2012 kenttätöiden yhteydessä tutkittua ja dokumentoitua kokonaisuudessaan, mistä johtuen tontilla ei ole enää jatkossa tarvetta suorittaa arkeologisia tutkimuksia. Tontin maankäyttösuunnitelmille ei kaivausten jälkeen ole siis enää muinaismuistolain asettamaa estettä. On kuitenkin mahdollista, että tontilta paljastuneen kiviperustuksen jäännöksiä on säilynyt myös viereisen Satamakatu 1:n tontilla sekä tontteja reunustavalla jalkakäytäväalueella. Rakenteiden jatkuvuus mainituille alueille selvitetään tulevaisuudessa viimeistään siinä yhteydessä, kun tontilla suoritetaan maansiirto- ja rakennustöitä, joihin tullaan yhdistämään myös arkeologinen valvontatyö. **T**

Ruotsinsalmen aikaisen esikunta- ja yliupseerirakennuksen perustukset esiin kaivettuina. Punaisen nuolen kohdalla näkyy kokonaisuudessa sama väliseinä, joka on osittain paljastettuna edellisessä kuvassa.

Kuva: Marita Kykyri, Kymenlaakson museo

Ylimmät Ruotsinsalmen aikaisista kerroksista paljastuvat vain 20 cm:ä nykyisen maanpinnan alapuolelta. Ominaista tonttialueen ylimmille kerroksille oli niiden sekoittuneisuus sekä niissä esiintyvien löytöjen eri-ikäisyys. Kuvassa kaivausten antia: eläinten luita, posliinia ja fajanssia, puna- sekä harmaasavikeramiikan sekä ikkunalasien fragmentteja. Painolastipii (kuvassa alhaalla keskellä), jota löytyi kaivausalueen nuorimmista kerroksista runsaasti, on peräisin ulkomaisista laivoista, joita Kotkan satama-alueella alkoi vierailla 1870-luvulta lähtien.

Kuva: Tiina Leinonen, Kymenlaakson museo

LÄHTEET

Airola, Olli 1978. Ruotsinsalmen merilinnoitus ja sen sotilaallinen merkitys. Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790–1855, s. 10–84. Kymenlaakson museon julkaisuja no 1. Myllykoski.

Hakanpää, Päivi 2007. Kotkansaaren kaupunkiarkeologinen inventointi. Kotkansaari – Ruotsinsalmen linnoituskaupunki. РОЧЕНСАЛЬМСКИЙ ПОРТЪ. Inventointikertomus. Museovirasto.

Harjunpää, Kaisu 1978. Ruotsinsalmen linnoitusyhdyiskunta ja sen elämä. Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790–1855, s. 85–117. Kymenlaakson museon julkaisuja no 1. Myllykoski.

Kivikero, Hanna. Kotka, Kotkansaari 2012. Ruukinkatu 15. Osteologinen analyysi.

Kotkansaari. Matkailukartta. Kotkan kaupunkisuunnittelu 2009.

Kykyri, Marita 2005. Kotka, Kauppatori, Toriparkki. 1700–1800-lukuun ajoittuvan kaupunkiarkeologisen kohteen valvontakaivaus. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Kykyri, Marita 2011. Kotka, Kotkansaari. Satamakadun ja Ruukinkadun kulmaus. Tontit 285-1-7-5 ja 285-1-7-7. Kaupunkiarkeologinen koekaivaus. 4.7.–21.7.2011.

Kykyri, Marita 2012. Kotka, Kotkansaari. Ruukinkatu 15 tontti 285-1-7-5. Kaupunkiarkeologinen kaivaus. 2.7.–31.7.2012.

Museoviraston lausunto Dnro: 420/303/2011 11.8.2011. Lausunto Kotkan Satamakadun ja Ruukinkadun kulmauksen tontteja 1-7-4, 1-7-5 ja 1-7-7 koskevien rakennushankkeiden edellyttämistä arkeologisista tutkimuksista.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Asemakaavan muutos 1. kaupunginosa Kotkansaari, osa korttelia 7, osa tontteja 3, 4, 5 ja tontti 7, osa Satamakadua. Kaava numero 0311. Kotkan kaupunkisuunnittelu 2011.

Palmberg, H. 1938. Ruotsinsalmi. Lehtisiä Kotkanseudun historiasta. Julkaissut Kymenlaakson museoseura. Kouvola.

Ruotsinsalmen sataman pääsuunnitelma Kotkansaarella vuodelta 1801. Hallitsevan senaatin aktikartat. Hallitseva Senaatti Dno 297/--. Suomen Kansallisarkisto.

VeSa. Ruotsinsalmen linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto. Suomen Kansallisarkisto.

KOTKAN KANTASATAMAN RAKENNUSHISTORIALLINEN SELVITYS

Keväällä 2012 tehtiin Kotkan kantasataman alueesta rakennushistoriallinen selvitys, joka liittyy vireillä olevaan osayleiskaavas suunnitelmaan. Työ tehtiin Kotkan kaupunkisuunnittelun ja Kymenlaakson museon yhteistyönä. Rakennushistoriallinen selvitys toimii perustietona Kotkan kantasataman kehittämis- ja suunnitteluprosessissa. Hankkeen alustava aluerajaus on laajuudeltaan noin 50 ha, josta maapinta-alaa on noin 30 ha. Alue alkaa lounaasta Puuvenekesuksesta ja luoteisraja jatkuu koillista kohti kapeana kaistaleena aina Pohjoislaiturin päähän. Puuvenekesuksesta koilliseen kuljettaessa aluetta rajaa kaakosta ratapiha ja Kauppakadun kohdalta alkaen Satamakatu, josta raja kääntyy itään Norskankatua pitkin Kotka Mills Oy:n luoteisrajalle. Siitä rajalinja kääntyy koilliseen Itälaiturin kaakkoissivua pitkin. Sataman mahdollinen kaavamuutos uudisrakentamisineen saattaa tuoda nyt osittain suljetun alueen rantoineen kaupunkilaisten käyttöön.

Selvitys käsitti alueen rakennushistorian Ruotsinsalmen merilinnoituksen ajalta 1700-luvun lopusta nykypäivään asti. Rakennuksista pyrittiin selvittämään alkuperäinen käyttötarkoitus, suunnittelija, rakentamisajankohta, myöhemmät muutokset, nykyinen käyttötarkoitus sekä niiden rakennusten ulkoinen kunto, jotka olivat vielä pystyssä. Näitä ominaisuuksia selvitettiin sekä arkistomateriaalien että kenttätöiden avulla. Ruotsinsalmen osalta lähteinä

olivat mm. Kansallisarkiston kokoelmat sekä joukko aiheeseen liittyviä julkaisuja. Kotkan kaupungin aikaisia dokumentteja ja rakennuspiirustuksia etsittiin Kymenlaakson museon arkistosta, Kotkan keskusarkistosta sekä rakennusvalvonnasta. Lisäksi materiaalia haettiin HaminaKotka Satama Oy:n arkistosta. Nykytilanteeseen tutustuttiin maastokäynnin ja rakennukset dokumentoitiin valokuvaamalla. ➤

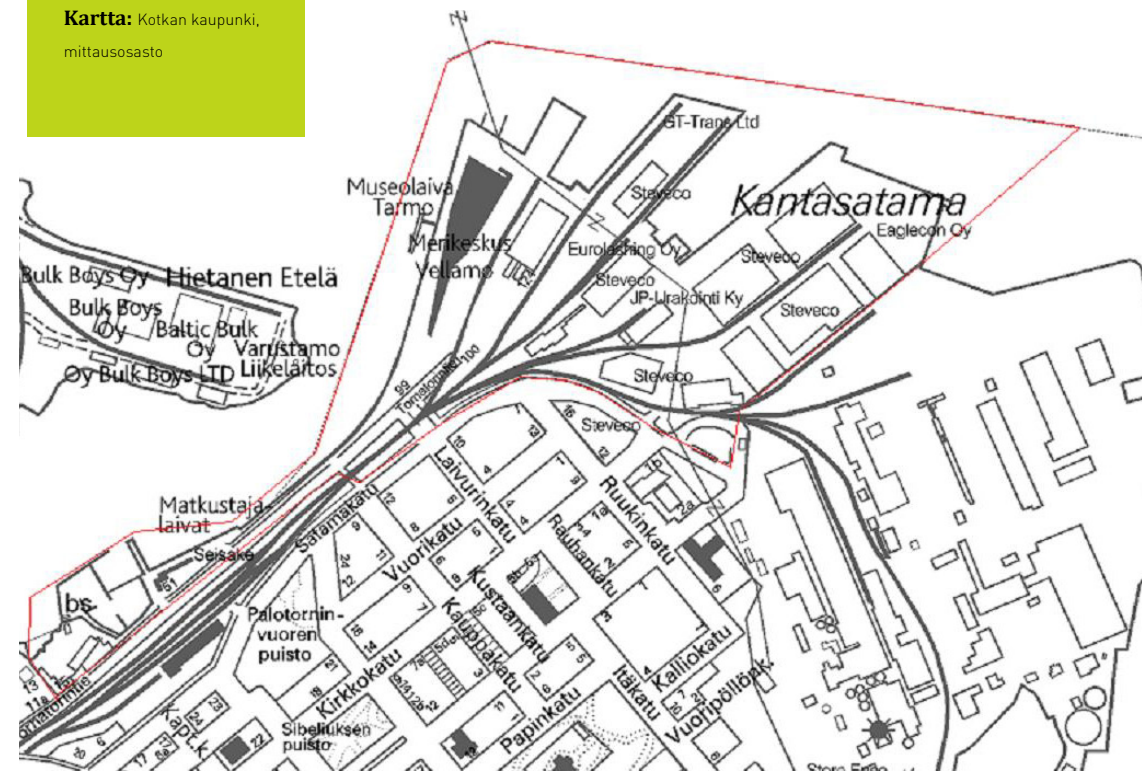
Ari Ryökkynen

FT Ari Ryökkynen on kotkalainen biologi, joka on ollut mukana Kymenlaakson museon erilaisissa projekteissa. Projektien myötä hän on erikoistunut kulttuuriympäristöihin.

Kotkan kantasataman osayleiskaavan alustava aluerajaus on merkitty vuoden 2009 karttapohjautteeseen punaisella viivalla.

Kartta: Kotkan kaupunki, mittausosasto

“Sataman mahdollinen kaavamuutos uudisrakentamisineen saattaa tuoda nyt osittain suljetun alueen rantoineen kaupunkilaisten käyttöön.”

Järjestelmestarin ja vaihde-
miesten toimistorakennus on kuvattu maaliskuussa 2012. Sen on suunnitellut Reino Ahjopalo, joka toimi mainittuna aikana Kotkan kaupungin rakennustoimiston arkkitehtinä. Kotkan kaupungin maistraatti vahvisti piirustukset marraskuussa 1951 tilapäiseksi rakennukseksi. Rakennuksen ulkoasu on kokenut runsaasti muutoksia mm. 1980-luvulla, jolloin alkuperäinen vaakalautaverhoilu, ns. suomivuori, peitettiin pystylautakuvioidulla pellillä ja muutama ikkuna poistettiin toisesta kerroksesta. Rakennukseen lisättiin katokset ja lippuluukut 2000-luvulla.

Kuva: Ari Ryökkynen, Kymenlaakson museo

“Kantasataman alueella on käynnissä rakenteellinen ja toiminnallinen muutos.”

KANTASATAMAN VAIHEITA

Kantasataman alueella on käynnissä rakenteellinen ja toiminnallinen muutos. Keskeiset satamatoiminnot on siirretty jo aiemmin Hietaseen ja Mussaloon. Kantasatama on ollut osittain reservialuetta, jolla on vielä pienimuotoista satama- ja varastotoimintaa, mutta laitureita ja varastorakennuksia ei ole enää päivitetty vastaamaan nykytarvetta. Osa alueesta on kaavoitettu 2000-luvulla kulttuuri-
käyttöön. Tällöin pohjoislaiturilta Härniemestä purettiin kaksi suurta varastorakennusta ja yksi varastokatoksesta. Tilalle valmistui vuonna 2008 alueen uutta rakennuskantaa edustava Merikeskus Vellamo, joka poikkeaa arkkitehtonisesti alueen vanhoista satamavarastoista. Hankealueen lounaspäädyssä on myös vuonna 2008 valmistunut Puuvenekeskuksen veistämö-
rakennus. Uusien rakennusten suunnittelusta vastasi arkkitehtitoimisto Lahdelma & Mahlamäki Oy. Osayleiskava-
hankkeen rajaamalla alueella on tällä hetkellä parikymmentä rakennusta, joista suurin osa on isoja varastoja, sekä muutamia pieniä sosiaalityö-
luokiteltavia huoltorakennuksia. Tällä hetkellä alueen vanhinta satamatoimintoihin liittyvää rakennuskantaa edustaa vuonna 1952 valmistunut Järjestelmestarin ja vaihde-
miesten toimistorakennus.

Hankealueen tuntumaan rakennettiin kasarmi- ja varastorakennuksia 1700–1800-lukujen taitteessa, jolloin Kotkansaarella sijaitsi Ruotsinsalmen merilinnoituksen osia. Varsinaisia satamarakenteita ei tuolloin ollut muutamaa pistolaituria lukuun ottamatta. Satama saarelle perustettiin sahateollisuuden vanavedessä 1870-luvulla. Alussa satama sijaitsi nykyisen Satamakadun Palotornivuoren sekä Ruukinkadun välisellä osuudella. Tällöin ranta oli vielä pääosin luonnontilassa ja siinä oli jopa yksityishenkilön omistama pistolaituri.

Asutus muodostui asteittain sataman ja sahateollisuuden ympärille. Kotkan kaupunki perustettiin vuonna 1879. Alueelle sijoittui vähitellen satamaliikenteen kannalta oleellisia rakennuksia, kuten tulikamari, pakkahuone ja varastokatokset. Silloisen satama-alueen koillispuolelle kaavoitetulla teollisuustontilla toimi saha ja lasiruukki. Kaupungin ja liikenteen kasvaessa rantaviivaa muokattiin ja lahtia täytettiin mm. purjelaivojen tuomilla painolastihiekoilla ja sahojen ylijäämärimoilla. Satama laajeni sahalle päin Härniemen täyttömaa-alueelle. Makasiinilaituriksi nimetylle uudelle laiturille sijoitettiin varastoja. Sahan alue otettiin satamakäyttöön vuoden 1910 jälkeen. Satama laajeni asteittain ja rakennuskantaa uudistettiin tarpeiden mukaan aina 1980-luvun alkuun asti. ➤

PUUSTA BETONIIN JA TERÄKSEEN, SATAMASTA JULKISEKSI TILAKSI

Selvityksessä käytiin läpi osayleiskaavahankkeen rajaaman alueen rakennuskanta vaihteittain 1800-luvulta nykypäivään. Siitä tehtiin 59-sivuinen raportti, johon koottiin arkistotiedot niin kattavasti kuin mahdollista. Lyhyenä tiivistelmänä voi rakennusten osalta mainita, että yksittäisten rakennusten pinta-ala kasvoi varastojen osalta 1800-luvun lopun 288 m²:stä aina 1980-luvun 8 887,5 m²:iin. Tämän suurimman, yksikerroksisen varaston tilavuus oli 86 000 m³:ä. Tilavuudeltaan kaikkein suurin alueen rakennuksista on Merikeskus Vellamo 118 039 m³:ään, mutta on muistettava, että sen tilat ovat osittain kolmessa kerroksessa.

Varastojen rakennusmateriaalit ovat vaihdelleet aikakausien mukaan. Alkuvaiheessa pääasiallinen rakennusmateriaali oli puu ja kiveä käytettiin vain rakennusten perustassa. Alussa katteina oli pärettä

tai lautta, mutta jo 1800-luvun lopussa siirryttiin käyttämään huopaa. Vasta 1930-luvulla siirryttiin muutamien rakennusten julkisivuissa käyttämään joko puhtaaksi muurattua punaista tiiltä tai rappaus-ta. Pääasiallisin rakennusmateriaali oli edelleen puu sekä rungossa että ulkovuorauksessa. Alumiinipellit sekä kalkkihiekkatiilet tulivat 1950-luvulla, mutta varastoissa oli edelleen puurakenteiset rungot. Muovilla pinnoitetut värilliset pellit ilmaantuivat suurten varastorakennusten julkisivuihin 1970-luvulla ja samalla runkorakenteet muuttuivat puusta teräsorsiksi sekä teräsbetonipilareiksi.

Satama-alue on ollut historiansa aikana jatkuvasa muutostilassa. Kun keskeiset satamatoiminnot on siirretty muualle, alueen kehittäminen uuteen suuntaan jatkuu. Osayleiskaavahanke on aikaa vievä suuri projekti, joten näkyviä muutoksia ei tapahdu

“Osayleiskaavahanke on aikaa vievä suuri projekti, joten näkyviä muutoksia ei tapahdu hetkessä.”

hetkessä. Pieniä uudistuksia tulee kuitenkin jatkuvasti. Selvitystyön jälkeen kesällä 2012 on Merikeskus Vellamon viereiseen, kaupungilta vuokrattuun P-1-varastorakennukseen tehty Leet-areena. Kotkan asemarakennuksen läheltä siirrettiin entisen järjestyelmestarin ja vaihdemiesten toimistorakennuksen viereen höyryveturi Kotkan Kana ja siihen kytkettiin kaksi vaunua, joista toisessa toimii kesäisin ravintola. Toukokuussa järjestetyssä yleisötilaisuudessa Kotkan kaupunkisuunnittelu esitteli osayleiskaavahanketta Merikeskus Vellamon tietokeskuksessa. Hankkeelle toivottiin yleisöltä palautetta ja ajatuksia alueen kehittämiseksi. **T**

ARKISTOAINEISTOT JA VALOKUVAT MUSEO-ALUSTEN YLLÄPIDON TUKENA

Kattava ja järjestelmällisesti kartutettu kokoelma käsittää museoitavan aiheen esineellisen kulttuuriperinnön ja kuvallisen aineiston ohella myös muistitiedon ja sellaisen näitä tukevan arkistoaineiston, jolle ei ole selvästi määrättyä tallennuspaikkaa muussa arkistossa. Suurten esineiden - kuten tässä artikkelissa esiteltyjen museoalusten - kohdalla näiden itse esinettä tukevien aineistojen tallentaminen on ensiarvoisen tärkeää. Suullinen kulttuuriperintö ja tekninen arkistoaineisto auttavat ajan myötä vastaan tulevien välttämättömien kunnostustoimenpiteiden suunnittelussa.

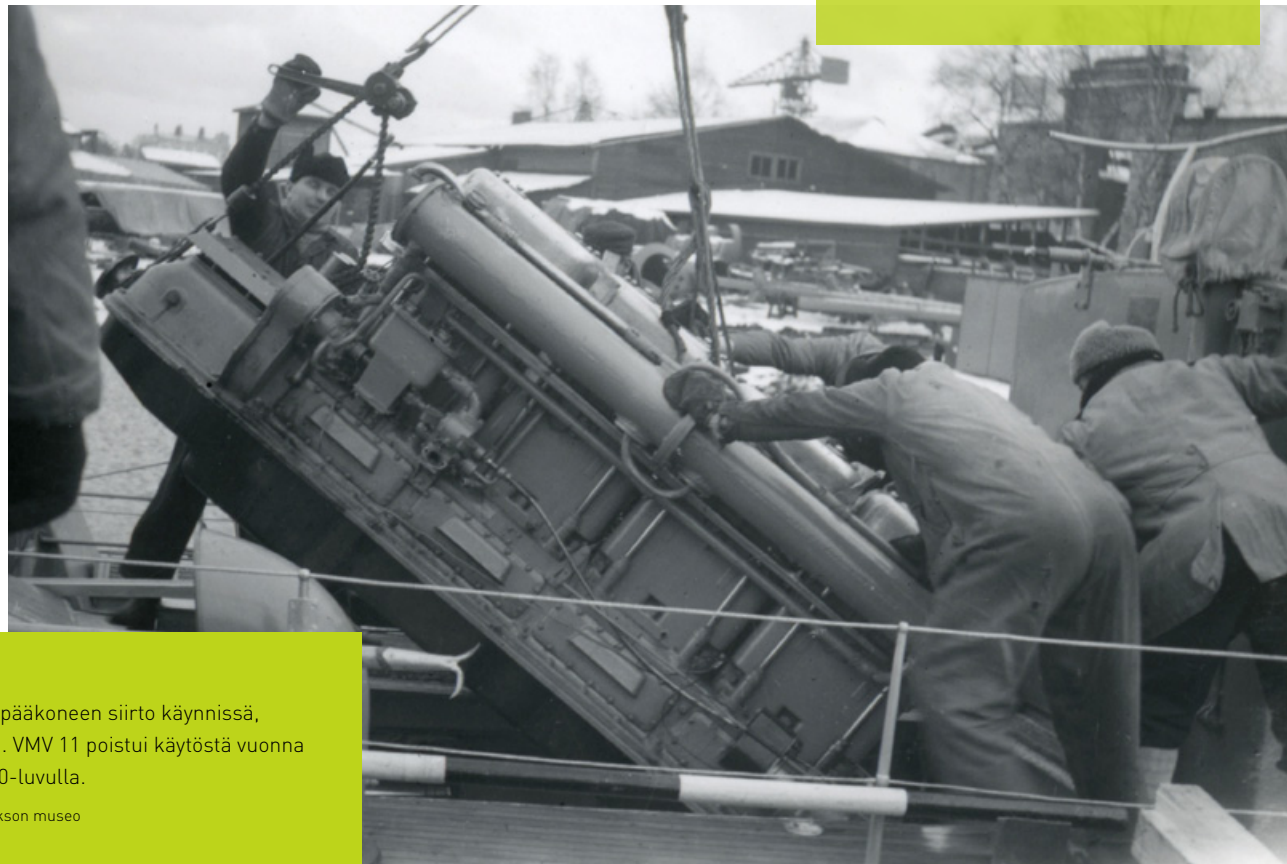
Alla tarkastellaan Kymenlaakson museon ja Rajavartiolaitoksen yhteistyössä kehittämän Merivartiomuseon aluskoelmaa ja sen ylläpito- sekä kunnostustoimenpiteitä näitä tukevien arkisto- ja kuva-aineistojen kautta.

MERIVARTIOMUSEON ALUKSET

Merivartiomuseon ensimmäinen alus, Vartiomoottorivene 11 (VMV 11) eli tuttavallisemmin Vemma kuuluu Turussa vuonna 1935 rakennettuun kymmenen aluksen sarjaan ja oli käytössä Suomenlahdella aina vuoteen 1970 saakka, jolloin alus nostettiin Santahaminassa telakalle odottamaan tulevaa museointia.¹ 1980-luvun lopussa kunniamerivartijat esittivät aluksen kunnostamista ja laittamista esille. VMV 11 korjattiin Kotkan telakalla vuosina 1990–1992 ja sai Kotkan kantasataman Länsivarastosta näyttelypaikan vuonna 1994.² »

Aaro Sahari

Tutkija Aaro Sahari on vuosina 2010–2012 vastannut Merivartiomuseon toiminnasta ja merivartiokokoelman kartuttamisesta. Hän on suunnitellut rannikkovartiovene RV 125 telakoinnin ja partiovene PV 210 museoinnin.

Vartiomoottorivene 11 pääkoneen siirto käynnissä, ilmeisesti 1950-luvulla. VMV 11 poistui käytöstä vuonna 1970 ja museoitiin 1990-luvulla.

Kuva: Kai Säteri, Kymenlaakson museo

RV 125:n viimeinen matka Pirttisaaresta Kotkan kantasatamaan joulukuussa 2006 tehtiin omin konein.

Kuva: Miia-Leena Tiili, Kymenlaakson museo

“Vartiomoottorivene 11:n sijoittaminen Kotkaan johti Merivartiomuseo-hankkeen syntyyn.”

Museomestari Janne Ruohonen tarkastaa RV 125:n runkoa hiekkapuhallushallissa Hietasessa aluksen telakoinnin yhteydessä syksyllä 2010.

Kuva: Aaro Sahari, Kymenlaakson museo

Vartiomoottorivene 11:n sijoittaminen Kotkaan johti Merivartiomuseo-hankkeen syntyyn vuonna 1999 Rajavartiolaitoksen ja Kymenlaakson museon yhteistyönä. Ensimmäinen näyttely aukesi Vemman ympärille vuonna 2002 ja toinen pysyvä näyttely Merikeskus Vellamon avautuessa vuonna 2008.

Viron sisäasiainministeriö ilmoitti vuonna 2000 luopuvansa vartiolaiva PVL-100:n käytöstä. Aluksen entinen nimi oli Telkkä, ja se kuului 1950-luvulla rakennettuun Koskelo-rannikkovartiolaivaluokkaan, joka korvasi vartiomoottoriveneet merirajalla. Viroon alus oli luovutettu kahden sisaraluksensa kanssa vuonna 1992. Tätä ennen 1980-luvulla VL Telkkä oli merivartiokoulun koululaiva ja näin tärkeä osa merivartioinnin historiaa. VL Telkkä deponoitiin pysyvästi Merivartiomuseoon vuonna 2002 uivana museolaivana. ³

Ulkomerellä partioivien vartiolaivojen ohella merivartijat ovat käyttäneet asemilla lukuisia erilaisia veneitä ja kelirikkoaluksia. Näiden alusten tallentaminen on kokoelmatyössä yhtä tärkeää kuin näyttävien suurempien alusten. Merivartiomuseon suunnitteluvaiheessa tehtiin museoitavien alusten tavoiteohjelma, johon kirjattiin kokoelmaan tavoiteltavat alustyytit ja luokat. Ohjelmaa toteutettiin vuosina 2004–2011, joiden aikana Raja-vartiolaitos lahjoitti museoon talvikäy-

tössä olleen kiitoreen, pienempiä veneitä ja uivat alukset rannikkovartiovene RV 125:n ja partiovene PV 210:n.⁴

1960-luvun alussa Hollmingilla Raumalla rakennettu rannikkovartiovenesarja palveli merirajalla aina 2000-luvun alkuun. Vuonna 2006 Merivartiomuseoon tallennettiin Pirttisaaresta pitkään palvelut RV 125. Alus museoitettiin VL Telkän tavoin vain uivana. Sen koneita ei enää käytetä.⁵

Viimeisin museon alushankinta on keväällä 2011 saatu partiovene PV 210. Tämä Merikarvialla ja Porissa palvelut vene kuuluu merivartioinnin lähihistorian tärkeimpään, koko rannikollamme käytössä olleeseen PV82-sarjaan. Nämä Fiskarsin Turussa rakentamat nopeat ja toimintakykyiset partioveneet edustivat tullessaan uutta näkemystä työvenerintamalla pitkittäisjäykistettyine alumiinirunkoineen ja vesisuihkupropulsioineen.⁶

MUSEOALUSTEN YLLÄPITO JA KUNNOSTUKSET

Uivat museoalukset ovat vaativia esineitä säilyttää ja näyttää museossa. Merivartiomuseon päänäyttelyyn sijoitettu VMV 11 säilyy hallituissa museo-olosuhteissa nykyisessä kunnossaan hyvin, mutta ulkona vedessä alusten olosuhteet vaihtelevat jatkuvasti. VL Telkkä ja RV 125 ovat ulkona vuoden ympäri, minkä vuoksi

kansirakenteiden ja sään armoilla olevien varusteiden ylläpitoon on varattava resursseja. Alusten rungon tilan tarkkailu ja ilmeneviin ongelmiin puuttuminen on myös huomattavan vaikeaa. Näiltä osin alumiinirunkoinen PV 210 on paremmassa asemassa, koska se on pakko nostaa vuosittain talveksi kuivalle maalle ja sen koneistolle on tehtävä vuosittaiset huollot. Toisaalta PV 210 on muita museon uivia aluksia herkempi ympäristötekijöille - osittain juuri näiden alusten aiheuttamien ferromagneettisten olosuhteiden vuoksi.

Merivartioveneet RV 125 ja PV 210 ovat kuitenkin tarvittaessa helposti siirrettävissä, jälkimmäinen omilla koneillaan. Ne on myös museoitu pian operatiivisen käytön loppumisen jälkeen, mikä on mahdollistanut aluksia koskevan aineiston, muistitiedon ja teknisen osaamisen siirron merirajalta museoon. VL Telkän osalta tilanne on toinen, sillä alus oli vuosina 1992–2000 käytössä Virossa, minkä jälkeen se telakoitiin ja palautettiin parhaan mahdollisen tiedon mukaisesti 1990-luvun taitteen asuun. Pienemmistä aluksista poiketen ei Telkkää ole dokumentoitu heti aktiivikäytön loputtua ja sitä koskevissa tiedoissa on luotettava muistitietoon, kuva-aineistoon ja arkistoihin. ⁷ ➤

Muistitieto siirtyy konemestarilta museomestarille. PV 210 on juuri saapunut Länsi-Suomen merivartiostosta Merivartiomuseoon.

Kuva: Aaro Sahari, Kymenlaakson museo

Telkän telakoinnista on jo kymmenen vuotta, minkä takia uuden kunnostustelakoinnin suunnittelu on jo käynnissä. Rannikkovartiovene 125 telakoitiin talvella 2010–2011. Tällöin veneen runko ja kansirakenteet hiekkapuhallettiin, tarkastettiin ja vauriokohdat korjattiin. Veneen vedenalaiset aukot sokeoitiin tulevien vaurioiden estämiseksi. Näillä toimenpiteillä voidaan olettaa aluksen kestävän seuraavat 10–20 vuotta ilman telakointia. PV 210:n osalta päädyttiin toisenlaiseen ratkaisuun. Vuosittaisilla tarkastuksilla ja huoltotoimenpiteillä pyritään välttämään suuremmat kunnostustelakoinnit kokonaan. Huoltotoimenpiteet ovat samat kuin aluksen aktiivikäytön aikaan.⁸

ARKISTOAINEISTO- JA KUVAKOKOELMAHANKKEET

Merivartiokokoelmaan on sen perustamisesta lähtien kartutettu järjestelmällisesti museoaluksia koskevaa teknistä arkistoa. Museoaluksia koskeva kuva-aineisto ei ole täysin kattavaa alusten koko käyttöajan osalta, vaikka kuvia kokoelmassa onkin varsin paljon. Alusten tekniseen aineistoon liittyy siihenkin vastaavia edustavuusongelmia, koska tyypillisesti aineisto on kattunut etupäässä alusten rakentamisen yhteydessä, eivätkä kaikki aluksiin tehtyt pienemmät muutokset ole säilyneet asiakirjoissa.⁹

Vartiomoottorivene 11:n kohdalla pitkä aikaväli aluksen käytöstä poistamisen ja museoinnin välillä on johtanut arkistoaineiston tiivistymiseen. Tästä huoli-

matta yli-insinööri Jouni Arjava keräsi piirustuskokoelman VMV-luokasta ja laati aineistoon pohjautuen luokkaa käsittelevän kokonaisesityksen. VMV 11 -kirjanen onkin vartiomoottoriveneiden perusteos, joskaan siinä ei käsitellä kattavasti niiden suunnittelun taustoja tai alusten 1970-luvun alkuun asti jatkunutta käyttöä.¹⁰

Myöhempien merivartioalusten museointien yhteydessä on pyritty aiempaa kattavampaan arkistoaineiston keruuseen. Vartiolaiva Telkän museoinnin yhteydessä kerättiin huomattava Koskelo-luokkaa käsittelevä arkistoaineistokokonaisuus Rajavartiolaitoksen esikunnasta ja vartiostoista. Tässä aineistossa oli pakotakin joitakin aukkoja, koska viimeiset luokan alukset olivat poistuneet käytöstä 1990-luvun alussa.

RV 125 ja PV 210 siirrettiin lähes suoraan merivartiokäytöstä museoon ja niiden käytönaikaiset asiakirjat saatiin näin museoitua perusteellisesti. Partioveneiden kanssa museoitui koko käytöstä poistuvan PV82-sarjan suunnitteluaineisto rajavartiolaitoksen esikunnasta. Näin yhden veneen kanssa saatiin tallennettua katsaus merivartiointiin ja sen välineisiin 1980-luvun alkupuoliskolta 2000-luvun puolelle, jolloin uusi PV08-sarja viimein syrjäytti vanhat partioveneet. PV 210:n mukana museoitui näin paitsi koko alusarjaa yleisesti koskevaa arkistoaineistoa myös aluksen kattava huoltodokumentatio, jonka avulla voitiin suunnitella sen jatkuva kunnossapito museoveneenä.¹¹ >>

Vartiolaiva Telkkä alkuperäisessä asussaan 1960-luvun taitteessa. Kuva on mitä ilmeisimmin aluksen luovutustilaisuudesta.

Kuva: Kuvaaja tuntematon, Kymenlaakson museo

MUSEOALUSTEN KOKONAIS-DOKUMENTOINTI

Kaikille museoaluksille on tarpeellista tehdä niiden elinkaareen ja nykytilaan perustuva huolto- ja ylläpitosuunnitelma. Jotta alusten nykytilasta olisi tätä varten hyvä käsitys, on ne ensin dokumentoitava. Suomen merimuseon ja Forum Marinum -säätiön vuonna 2008 käynnistämä Museolaivojen kokonaisdokumentointihanke on luonut yhteisesti sovitun valtakunnallisen mallin tätä työtä varten.¹² Merivartiomuseosta hankkeessa dokumentoitavaksi valittiin museon vanhin alus VMV 11. Alus kunnostettiin vuosina 2006–2007 ja sitä säilytetään Merikeskus Vellamon keskihallissa.¹³

Vartiolaivaa Telkkää museoitaessa sen telakointitarve tutkittiin ja tätä varten laadittiin hankesuunnitelma kustannusarvioineen. Tämän suunnitelman perusteella Kotkan kaupunki päätti vastaanottaa aluksen. Telkkä telakoitiin Tallinnassa ja kunnostettiin ennen sen siirtoa Kotkaan, missä alukselle tehtiin sen turvallisuutta ja historiallista ulkoasua parantavia toimenpiteitä. Tämän museointiprosessin aikana alusta dokumentoitiin kuvaamalla, mikä osoittautui museointiraportointiaineiston ohella erittäin tärkeäksi aineistoksi jatkotoimenpiteitä suunniteltaessa.¹⁴ Telkän huoltosuunnitelma jäi kuitenkin tekemättä museossa tapahtuneiden henkilöstömuutosten, Vellamoon muuton ja näyttelysuunnittelun ristipaineissa.

Kun kysymykseen palattiin vuonna 2010, todettiin aluksen kunnan edellyttävän telakointia. Tällöin uutta jatkuvaa huoltosuunnitelmaa ei ollut mielekäästä tehdä, vaan käynnistettiin uuden telakoinnin suunnittelu. Toteutuessaan Telkän kunnostustelakointi mahdollistaa VMV 11:lle tehdyn kaltaisen dokumentoinnin, mikä tukee olemassa olevaa aineistoa ja ylläpitosuunnitelmia. Uivien museoalusten pitkäaikainen säilyttäminen näillä keinoin ei poista ajoittaisten telakointien ja korjausten tarvetta, mutta luo edellytykset järjestelmällisille ja harkituille toimenpiteille. >>

MUSEOALUSTEN TULEVAISUUS ARKISTOJEN JA VALOKUVIEN PERUSTEELLA

Museoalusten kattava, järjestelmällinen dokumentointi luo perustason, jota vasten aluksissa tapahtuvia muutoksia voidaan tarkastella. Erityisen tärkeää tämä dokumentointityö on uivien ja käyttökuntoisten museoalusten kohdalla. Kaikkien merivartiokokoelman alusten osalta dokumentointia ei ole voitu tehdä heti aluksen poistuttua käytöstä, minkä seurauksena aluksia museoitaessa oli kunnostustoimenpiteiden suunnittelu rakennettava muistitiedon ja tyypillisesti vanhojen teknisten asiakirjojen varaan. VMV 11:tä ja VL Telkkää on niiden käyttöaikana muutettu useasti. Vemman pitkä säilytys puutteellisissa olosuhteissa ennen museointia johti mittavaan kunnostushankkeeseen. Vastaavasti Telkän käyttöaika Virossa muutti alusta siitä, mihin se museoinnin yhteydessä katsottiin tarkoituksenmukaiseksi tallentaa.

Valokuvat täydentävät ja parhaimmillaan tarkentavat muistitiedon ja arkistojen antamaa kuvaa aluksista ennen museointia. Museoitujen alusten tilan tarkkailussa ne ovat yhdessä huoltopäiväkirjojen kanssa ensiarvoisen tärkeitä dokumentteja. Tulevaisuuden kunnostus- ja konservointihankkeiden yhteydessä voidaan aiemmista hankkeista kertyneiden aineistojen perusteella arvioida uusien toimenpiteiden tarpeellisuutta, aluksessa tehtyjen muutosten palauttamista aiempaan asuun, sekä aiemmin valittujen ratkaisujen onnistumista.

Mitä kattavammat arkistot museoaluksista on, sitä täydellisemmin voidaan kunkin aluksen historiaa tarkastella. Harva laiva tai vene säilyy koko käyttöikänsä samanlaisena ja vuosikymmenten varrelta kertyneet muutospäätökset avaavat näkymän tähän operatiiv-

viseen historiaan. Samalla nämä arkistot helpottavat kunnostustöiden suunnittelua ja toteutusta.

Merivartiomuseon alukset edustavat suomalaista veneenveistoa ja laivanrakennusta 1930-luvulta 1980-luvulle ja merivartiotyön tärkeimpiä työkaluja vuosituhannen taitteen tälle puolen. Museon kokoelmiin kerätty valokuvat ja arkistot muodostavat itse alusten kanssa kokonaisuuden, joiden puuttuessa alukset ovat hiljaisia joskin vaikuttavia esineitä. Ilman kuvia ja teknisiä dokumentteja kunnostus- sekä konservointitoimenpiteiden suunnittelu, arvottaminen ja toteuttaminen on erittäin vaikeaa ellei suorastaan mahdotonta. **T**

“Harva laiva tai vene säilyy koko käyttöikänsä samanlaisena.”

LÄHTEET

¹ Arjava, Jouni: VMV 11. Turku: VMV 11 -entisöintitoimikunta, 1992.

² Kymenlaakson museo: merivartiokokoelma: LA EINO: VMV 11 entisöintiä ja museointia koskevat asiakirjat.

³ Kymenlaakson museo: yleiskokoelma: LA 3388: Vartiolaiva Telkän museointiin 2000–2004 liittyvä aineisto.

⁴ Tiili, Miia-Leena: Merivartiomuseo - suunnittelu ja toteuttaminen 1999–2009. Merivartiomuseohankkeen 18.5.2010 päivätty loppuraportti.

⁵ Kymenlaakson museo: merivartiokokoelma: LA EINO: RV-125.

⁶ Kymenlaakson museo: merivartiokokoelma: LA EINO: PV-210.

⁷ Kymenlaakson museo: yleiskokoelma: LA 3388: Vartiolaiva Telkän museointiin 2000–2004 liittyvä aineisto.

⁸ Kymenlaakson museo: merivartiokokoelma: LA EINO: PV-210.

⁹ Kymenlaakson museo: yleiskokoelma: LA 3388: Vartiolaiva Telkän museointiin 2000–2004 liittyvä aineisto.

¹⁰ Arjava: VMV 11.

¹¹ Sisäasiainministeriön päätös 2778/05/2011 RVLE:n teknillisen osaston alusaineistojen museoinnista.

¹² Kallberg, Ulla ja Löppönen, Titta: Museolaivojen kokonaisdokumentointihankkeen loppuraportti. <http://www.forum-marinum.fi/fi/tutkimus-ja-tallennus/tutkimus/98-loppuraportti> haettu 27.9.2012.

¹³ Tiili: Merivartiomuseo 2010 s. 7.

¹⁴ Kymenlaakson museo: yleiskokoelma: LA 3388: Vartiolaiva Telkän museointiin 2000–2004 liittyvä aineisto.

KOKOELMAKESKUS YHTEISEN KULTTUURI- PERINNÖN SÄILYTTÄJÄNÄ - ESIMERKKI NORJASTA

Museoilla on tarve uudistaa kokoelmatilojaan, parantaa kokoelmanhallintaa sekä keskittää ja tehostaa kokoelmiin liittyviä toimintoja. Kokoelmakeskukset pyrkivät vastaamaan näihin tarpeisiin. Suomessa hankkeita on toteutettu jo muutamissa paikoissa ja muita on suunnitteilla, niin myös Kymenlaaksossa. Norjassa toimii jo useita museoita yhteisesti palvelevia kokoelmakeskuksia. Kokoelmakeskusten perusidea on koota alan toimijoita saman katon alle ja siten tarjota museoille laadukkaita ja toimivia kokoelmanhallintapalveluja, asianmukaisia säilytystiloja esineille sekä konservointipalveluja.

Artikkelissa kerron kokemuksistani Norjan Bergenissä olevasta Hordalandin läänin kokoelma- ja konservointikeskuksesta, sen perustamisen vaiheista sekä kokoelmakeskustoiminnasta ja konservointipalveluista. Unohtamatta ajatuksia ulkomailla työskentelystä.

Jaana Kataja

Konservaattori (AMK) Jaana Kataja on työskennellyt Kymenlaakson museossa helmikuusta 2012 alkaen tekstiilikonservaattorina. Ennen Kotkaan tuloa hän toimi Norjassa kokoelma- ja konservointikeskuksen konservaattorina.

Bryggen on Bergenin tunnus.

Kuva: Jaana Kataja

BERGEN – KULTTUURIA, VUONOJA JA VUORISTOA

Bergenin kaupunki sijaitsee Norjan länsirannikolla seitsemän vuoren juurella. Kaupungin matkailuesitteissä sitä mainostetaan porttina vuonojen maahan. Bergen onkin Hordalandin läänin keskus ja Norjan toiseksi suurin kaupunki, joka on perustettu jo 1000-luvulla. Bergen oli yksi Hansaliiton tärkeimmistä hallinto-kaupungeista 1200-luvun lopulla. Kauppaa käytiin pääasiassa kiuatulla turskalla. Bryggenin rakennukset kaupungin keskustassa muistuttavat Hansa-ajasta ja ovat Unescon maailmanperintökohde. Ominaista Bergenille on myös runsaat sateet. Sadetta onkin kaksi päivää kolmesta ja vuotuinen sademäärä on keskimäärin 2 250 mm.

KOKOELMAKESKUKSEN PERUSTAMINEN

Työpaikkani oli Museumssenteret i Hordalandin osasto Bevaringstenestene, eli Hordalandin läänin museokeskuksen kokoelma- ja konservointikeskus. Bevaringstenestene on Hordalandin läänin museoille tarkoitettu konservoinnin ja kokoelmanhallinnan palvelukeskus, joka tarjoaa museoesineiden varastointiin asianmukaista säilytystilaa sekä kokoelmanhallintaan ja konservointiin erikoistuneen henkilöstön palveluja. Kokoelmakeskuksen yhteisiin säilytystiloihin on tarkoitus varastoida kansallisesti ja alueellisesti merkittäviä esineitä. Säilytystilojen ja kokoelmanhallintapalvelujen lisäksi keskus tarjoaa myös tekstiili- ja esinekonservointipalveluja ja pyrkii kasvamaan Norjan kansalliseksi tekstiilikonservointikeskukseksi.

Selvitystyö kokoelmakeskuksen perustamisesta alkoi 1992 Hordalandin läänin museosuunnitelmasta. Bergenin kaupungin alueella toimivien museoiden uusien ja toimivien varastotilojen tarve oli erittäin suuri, sillä useiden museoiden esineet olivat ja ovat osin edelleenkin varastoituna erittäin huonoissa tiloissa ja niiden luettelointi on puutteellista. Suunnittelutyöryhmä aloitti toiminnan 1996 ja kahden vuoden kuluttua raportti toimintasuunnitelmasta kokoelmakeskuksen perustamista varten oli valmis. Hordalandin

läänin valtuusto antoi siunauksensa työn aloittamiselle samana vuonna, mutta kokoelmakeskuksen konkreettinen suunnittelu- ja rakennusprojekti alkoi vasta 2004. Kokoelmakeskusta perustettaessa ajateltiin, että lisää tilaa hankitaan ensimmäisen vaiheen tilojen täytyttyä. Tiloihin, jonne kokoelmakeskus perustettiin, mahtuu ainoastaan murto-osa museoiden esineistä eikä isoja esineitä ollenkaan. >>

Bevaringstenestene sijaitsee vanhassa trikootehtaassa.

Kuva: Bevaringstenestene - MuHo

“Kokoelmakeskuksen yhteisiin säilytystiloihin on tarkoitus varastoida kansallisesti ja alueellisesti merkittäviä esineitä.”

Päätös kokoelmakeskuksen perustamisesta oli siis tehty, mutta saadakseen valtion avustuksia oli keskuksen liitettävä osaksi isompaa museokeskuskokonaisuutta. Siihen soveltui juuri perustettu säätiöpohjainen Museumssenteret i Salhus (nyk. Hordaland). Tämä aiheuttaa nykyisin tiettyjä rahoitukseen liittyviä ongelmia, koska keskus on osa yhtä palvelemaansa museokeskusta. Projektia lähtivät työstämään eteenpäin tekstiilikonservaattori Inger Raknes Peder-sen, nykyinen keskuksen johtaja, sekä projektikoordinaattorina etnologi Heidi Seilfaldet. Keskuksen rakentamisen rahoituksesta yli puolet tuli Hordalandin läänin neuvostolta, osa Bergenin kunnalta ja pieni siivu sponsoreilta.

Keskus päätettiin saneerata tekstiilitehtaalta tyhjiksi jää-neisiin tiloihin, jotka lääni sai lunastaa itselleen edulliseen hintaan. Tehtaan vanhemmissa osissa oli avattu 2001 tri-kootehdasmuseo (Norsk Trikotasjemuseum) ja oli luonte-vaan rakentaa museotoimintaa myös kulttuurihistoriallisesti merkittävän rakennuskompleksin muihin osiin. Remontin aikana kaikki tilat saneerattiin täydellisesti ja säilytystiloihin pyrittiin valitsemaan parhaat mahdolliset materiaalit ja laitteet, jotka soveltuivat jo olemassa olevien tilojen vaatimuksiin. Keskuksen konservointitilat otettiin käyttöön 2007 ja säilytystilat 2009. Käytössä oleva kokonaispinta-ala on 3 700 m², joista säilytystilojen osuus on 1 400 m².

Vakituista henkilökuntaa on 5 (2012); osaston johtaja, kaksi konservaattoria, museomestari ja kokoelmakeskuksen projektikoordinaattori. Heidän lisäksi on määräaikaista projektityöntekijöitä konservoinnin asiakastöissä sekä valokuvaaja. Varastotiloissa on eri olosuhteiltaan säädellyt tilat tekstiileille, metallille, valokuville ja nahalle. Sen lisäksi on yleisvarasto muille esineille. Varastojen olosuhteet toimivat passiivisen ilmastoinnin periaatteilla, eli tiloja ei pyritä pitämään ympäri vuoden tarkalleen samoissa arvoissa, vaan vuodenaikojen mukanaan tuomat vaihtelut sallitaan loivassa käyrässä tietyissä ennalta määritellyissä rajoissa. Tämä on energiatehokas ratkaisu ja on toiminut hyvin. »

Tekstiilivarastossa laatikot pinoissa.

Kuva: Bevaringstenestene - MuHo

Varastohyllyissä on vielä tilaa.

Kuva: Bevaringstenestene - MuHo

Laatikot ja esineet merkitään viivakoodijärjestelmällä.

Kuva: Bevaringstenestene - MuHo

Revita-työskentelyä.

Kuva: Bevaringstenestene - MuHo

Kalapihvipakkaus.

Kuva: Bevaringstenestene - MuHo

“Säilytystiloihin pyrittiin valitsemaan parhaat mahdolliset materiaalit ja laitteet.”

ESINEIDEN ELVYTTÄMINEN

Kokoelmakeskuksen toiminta lähti tilojen valmistuttua käyntiin pilottikokeilulla. Siihen valittiin mukaan muutama museo, jotka olivat valmiita sitoutumaan toiminnan kehittämiseen alusta alkaen. Pilotin aikana testattiin ja kehitettiin esineiden siirto toimivaksi museoiden nykyisistä varastoista kokoelmakeskuksen säilytystiloihin. Selvitetiin myös, kuinka paljon henkilöitä tarvitaan kaiken kaikkiaan toiminnan sujuvaan pyörittämiseen sekä minkä verran esineitä oli mahdollista tiettyssä ajassa siirtää. Pilottivaiheen jälkeen varsinainen muutto alkoi 2009. Käytäntöjä ja toimivuutta seurataan jatkuvasti ja yhteistyömuseoiden kanssa järjestetään säännöllisesti suunnittelupalavereja, joissa käydään lävitse toiminnan sujuvuutta.

Norjassa museoiden esinekokoelmien järjestämistä ja kokoelmatilojen organisointia kutsutaan REVITA-projekteiksi. REVITA on lyhenne revitalisering-sanasta, joka tarkoittaa

elvyttämistä. REVITA-projektin tarkoituksena on taata, että esinekokoelmat on varastoitu sellaisiin säilytystiloihin, joiden olosuhteet ovat esineiden säilymisen kannalta hyvät. Toinen tärkeä lähtökohta työlle on parantaa esineiden dokumentointi- ja luettelointitietoja digitoimalla kokoelmat. Samanaikaisesti web-pohjaista luettelointitietokanta Primusta on kehitetty paremmin toimivaksi.

Käytännössä REVITA-projektin työ kokoelmakeskuksen osalta alkaa sillä, että konservaattorit ja projektikoordinaattori käyvät ohjeistamassa museoiden henkilökuntaa esineiden pakkaamisesta kuljetusta ja pakastamista varten. Museot kuljettavat esineet kokoelmakeskukseen, jossa ne heti pakastetaan. Pakastuksen jälkeen on museolle varattu 1–2 viikkoa työskentelyaikaa kokoelmakeskuksessa. Museoilta tähän työhön osallistuu vähintään yksi henkilö, mutta toimivuuden kannalta 2–3 henkilöä on havaittu parhaaksi.

Sinä aikana he tarkastavat varastoitavien esineiden luettelointitiedot ja täydentävät tarpeen vaatiessa tietoja Primus-tietokantaan. Konservaattorit tekevät esineille kuntokartoituksen, valokuvaaja ottaa esinekuvat ja lopulta esineet pakataan asianmukaisesti säilytystiloihin. Kokoelmakeskuksen esine- ja tekstiilikonservaattori vastaa kumpainenkin oman esinealueensa esineiden kuntokartoittamisesta ja pakkaamisesta sekä kevyestä pintapuhdistuksesta. Varastoinnin jälkeen museoiden halutessa esineitään tutkijoiden käyttöön tai näyttelyihin, toivotaan heidän ilmoittavan tarpeestaan vähintään kolme päivää etukäteen. Konservaattorit merkitsevät Primus-tietokantaan esineen konservointitarpeen näyttelyä varten, jolloin tieto on tutkijoiden käytettävissä. Kokoelmakeskuksen valokuvaaja käsittelee ja nimeää kuvat, mutta niiden viemisestä tietokantaan ovat vastuussa museot itse. >>

Revita-työskentelyä.

Kuva: Bevaringstenestene - MuHo

BERGENISTÄ KOTKAAN

REVITA-projektissa olin kokoaikaisesti mukana noin yhdeksän kuukauden mittaisen jakson tehdessäni vakituisen konservaattorin äitiyslomansijaisuutta. Pääasiassa työnkuvani oli asiakastöiden konservointia. REVITA-projekti oli kuitenkin Bevaringstenestenen keskeisin tehtävä ja siten kaikki työntekijät osallistuivat työhön tarpeen vaatiessa. Konservoinnin asiakastyöt tulivat pääasiassa seurakunnilta, yrityksiltä ja muilta museoilta. Bevaringstenestene on Norjassa ainoa paikka, jossa tehdään tekstiilikonservoinnin asiakastöitä, minkä vuoksi töitä on erittäin runsaasti. Erityisesti seurakunnilta tuli paljon toimeksiantoja, koska Riksantikvarie eli paikallinen museovirasto rahoittaa sauvakirkkojen esineistön konservointia. Konservointitöiden lisäksi Bevaringstenestene pitää kurssuja tekstiilien huollosta ja yksinkertaisesta ennaltaehkäisevästä konservoinnista sekä paikallismuseoille että muille esineiden säilyttämisestä kiinnostuneille yhteisöille.

Työjakso ulkomailla oli erityisen mielenkiintoinen ja opettavainen. Oli kiinnostavaa huomata, että museoalan pelisäännöt ovat samanlaiset sekä Norjassa että Suomessa. Työelämä oli muutenkin hyvin samanlaista. Toisaalta eroavaisuuksiakin

“Resursseja Norjassa on museoalalla ehkä jonkin verran enemmän, mutta samojen ongelmien kanssa siellä taistellaan kuin Suomessakin, rahasta on aina pulaa.”

löytyy, me suomalaisethan menemme suoraan asiaan ja toteutamme suunnitelmat kokeilemisen kautta, kun taas skandi-naavit haluavat ensin keskustella ja keskustella kunnes kaikki ovat ilmaisseet mielipiteensä. Vasta kun asia on suunniteltu paperilla täysin valmiiksi, voidaan asia toteuttaa. Resursseja Norjassa on museoalalla ehkä jonkin verran enemmän, mutta samojen ongelmien kanssa siellä taistellaan kuin Suomessa, rahasta on aina pulaa.

Nyt olen työskennellyt konservaattorina Kymenlaakson museossa helmikuun 2012 alusta, missä haasteena ovat taas uudet asiat. REVITA-prosessissa mukana olosta on ollut huomattavasti hyötyä nykyisissä tehtävissä, sillä työni alkoi tekstiilivarastojen ja konservointitilojen uudelleen organisoinnilla, tekstiilien luettelointitietojen päivittämisellä tietokantaan ja tekstiilien kuvaamisella. Käytännön konservointityötäkin hiljalleen aloitellaan paikallismuseoiden kanssa ja jatkossa myös asiakastöitä tehden. **T**

FAKTA

Bevaringstenestenen internet-sivut löytyvät osoitteesta:
<http://www.muho.no/bevaringstenestene>

REVITA-projektien myötä kuvia norjalaisten museoiden esineistöstä tulee kaikkien katsottavaksi digitaaliseen kokoelmaselaimeen DigitaltMuseumiin. <http://digitaltmuseum.no/>

Norjalaisten museoiden kokoelmanhallintatyöstä ja erityisesti säilytys- ja varastointiasioista löytyy lisätietoja Nettverk for magasin og bevaring internet-sivuilla. <http://magasinnettverket.no>

Bergenin kaupunkiin voi tutustua <http://www.visitbergen.com/en/>

KONFERENSSITUNNELMIA PORTUGALISTA

Museoneuvojen vuoden 2012 EMAC-konferenssi pidettiin alkukesästä Portugalissa, Lissabonissa. Tapaaminen oli yhdeksäs verkoston 20-vuotisella taipaleella. Itselläni oli mahdollisuus osallistua tähän viisipäiväiseen konferenssiin CIMOn myöntämän Grundtvig-avustuksen turvin. Usein yli 12-tuntiseksi venyneet päivät koostuivat pääasiassa luennoista ja museokäynneistä. Ja mikä tärkeintä - sää suosi ja ruokaa oli riittävästi.

Konferenssin teema, "The Crisis as a Challenge - To do More and Better", oli hyvin ajankohtainen – onhan Euroopan heikko taloustilanne tuntunut myös kulttuuri-perintöalalla. Museoita on suljettu, väkeä vähennetty ja arkea on eletty nollabudjeteilla. Tarkoituksena olikin nyt esitellä onnistumisia ja osoittaa, että kriiseistä huolimatta museoissa toimitaan täysillä. On ollut pakko ajatella uudelleen, mikä on museoiden tarkoitus ja kenties opetella tekemään asioita uudella tavalla. Tähän on tarvittu ennen kaikkea luovuutta ja yhteistyötä. Taloustilanne aaltoilee ja voi kohentua ja heiketä, kohentua ja heiketä, mutta kulttuuri pysyy ja sen merkitys kasvaa – ainakin toivottavasti.

Marja Salmijärvi

FM Marja Salmijärvi työskentelee Kymenlaakson museossa maakuntamuseotutkijana. Hänen tehtävään on neuvua ja tukea alueella toimivia museoita erilaisissa museotoimintaan liittyvissä kysymyksissä.

Ensimmäinen päivä .Ensimmäistä iltaa vietettiin perinteisessä Fado-ravintolassa Alfaman kaupunginosassa. Esiintymässä yksi illan neljästä solistista. Häntä säestää akustinen ja fado-kitara.

Kuva: Marja Salmijärvi

Toinen päivä. Nykyaika kohtaa menneen Sobral de Monte Agraçossa Alqueidäon linnakkeessa. Linnakkeen suunnitteli Wellingtonin herttua aivan 1800-luvun alussa Napoleonin hyökkäyksiä vastaan.

Kuva: Marja Salmijärvi

“Ilman vapaaehtoisia monen museon toiminta olisi paljon näkymättömämpää ja moni museo olisi joutunut lopettamaan toimintansa kokonaan.”

YHTEISTYÖTÄ, YHTEISTYÖTÄ JA YHTEISTYÖTÄ

EMAC-konferenssin luennot oli jaksotettu yhdeksän eri aiheen ympärille. Ne käsittelivät mm. vapaaehtoistyötä, verkostoitumista ja asiakaslähtöisyyttä. Esitelmöitsijöitä oli yli 40 ympäri Eurooppaa ja lisäksi Brasiliasta. Suomesta puhujia oli kaksi: Marianne Koski ja Ulla Teräs Museovirastosta. Marianne kertoi Rakkaudesta kulttuuriperintöön -paikallismuseohankkeesta ja Ulla Sitran Museot hyvinvoinnin edistäjinä -hankkeesta. Osallistujalistassa nimiä oli reilusti yli sata, joista meitä suomalaisia neljä.

Päivien aikana tuli moneen kertaan esille se, että museot ovat ”about, for and with people”. Valitettavasti tämä ei aina toteudu käytännössä. Kuitenkin toimiminen yhteistyössä ympäröivän yhteisön kanssa eri ikäluokat huomioiden olisi voimavara museoille. Museon olisikin oltava paikka, jossa jokaisella yhteisön jäsenellä tulisi olla tila ja ääni. Ja jossa jokainen voisi tuntea olevansa kuin kotonaan ja samalla yhteydessä perintöönsä ja identiteettiinsä. Verkostoituminen ja asiakaslähtöisyys ovat nykyisin avainsanoja, joiden tulisi näkyä kaikessa museotoiminnassa.

Museot voivat tarjota ympäröivälle yhteisölle paljon ja tietysti päinvastoin. Tämä kuitenkin edellyttää, että ihmiset tietävät museoista ja niiden mahdollisuuksista. Lisäksi museoiden olisi kerrottava siitä, mistä ihmiset haluavat

kuulla ja kerrottava se innostavasti. Hyvä museo onkin sellainen, josta poistuessaan kävijä voi paremmin kuin sinne mennessään. Yhteisön sitouttaminen museon toimintaan esimerkiksi erilaisten yhteistyöprojektien avulla tuntuikin olevan hyvin yleistä.

Vapaaehtoistyövoiman käyttäminen on monessa museossa arkipäivää. Vapaaehtoiset kokevat työskentelyn museoissa mielekkäänä, oman arvontuntoa nostavana, käytännöllisiä taitoja lisäävänä ja sosiaalista pääomaa kasvattavana toimintona. Samalla he madaltavat museon ja yhteisön välistä kuilua. Ilman vapaaehtoisia monen museon toiminta olisi paljon näkymättömämpää ja moni museo olisi joutunut lopettamaan toimintansa kokonaan.

Useita esimerkkejä kerrottiin erilaisista keskuksista, joissa eri toimijat työskentelivät saman katon alla. Erityisen mielenkiintoinen oli käynti Lissabonin jalkapallostadionilla, jonne oli perustettu kotijoukkue SL Benefican historiaa keräävä, konservoiva, säilyttävä ja esittelevä keskus. Siellä esimerkiksi VIP-kerroksessa liikkuvat vieraat saattoivat ihastella keskuksen hienoa arkistojärjestelmää – jonka oli edulliseen hintaan myynyt läheistä aitiota käyttävä ja arkistokalusteita valmistavan firma. ➤

Kolmas päivä. Konferenssin osallistujat iltapäiväkahveilla Paula Rego -museon terassilla Cascaissa, jonne ajettiin kaunista rantatietä pitkin. Tie kulki mm. Estorilin halki. Paula Rego on portugalilainen, nykyisin Lontoossa asuva taiteilija, jonka elämäntyö on tallennettu tähän mielenkiintoiseen Eduardo Souto de Mouran suunnittelemaan rakennukseen.

Kuva: Marja Salmijärvi

“Kirjojen säilyminen on hoidettu erikoisella tavalla - tuholaiset pitää kurissa kirjastoon öisin ruokailemaan tulevat lepakot!”

KULTTUURIA, HISTORIAA JA LEPAKOITA

Tutustumisretket Lissabonin ja sen lähiympäristön kulttuurihistoriallisiin kohteisiin olivat antoisia. Samalla vaihtuivat myös luentotilat ja niiden varustelutaso. Pääsimme tutustumaan mm. valmisteilla olevaan Lissabonin Rahamuseoon, jota rakennettiin vanhaan kirkkoon. Seinät olivat jo kunnossa, mutta näyttelyt puuttuivat vielä. Itse asiassa olimme ensimmäinen ulkopuolinen ryhmä, joka tutustui tähän tulevaan museoon. Ennen museoimista vanha kirkkorakennus oli ehtinyt toimia – keskustassa kun sijaitsi – myös parkkihallina.

Portugalissa kun oltiin, niin tietysti kävimme tutustumassa Fado-museoon. Fado-musiikin lisäksi ei-aineellinen perintö oli konferenssissa vahvasti esillä mm. erilaisissa yhteistyöhankkeissa. Mafran palatsi 1700-luvulta – aikanaan yksi Euroopan suurimmista rakennuksista – oli loistelas kokouspaikka. Palatsin lähes 100 metriä pitkässä kirjastossa on noin 35 000 nidettä. Kirjojen säilyminen on hoidettu erikoisella tavalla - tuholaiset pitää kurissa kirjastoon öisin ruokailemaan tulevat lepakot! >>

Neljäs päivä. Konferenssin osallistujia kuvataan Casa da Cerca -nykytaiteen keskuksen terassilla Almadassa. Taustalla näkyy Tejo-joki ja sen ylittävä Huhtikuun 25. päivän -silta.

Kuva: Marja Salmijärvi

PERHE-ELÄMÄÄ

Ehkä vahvimmin konferenssista jäi mieleen yhteistyön tärkeys - museon tulee hankkia tuekseen ”perhe”, joka tekee kaikkensa museon hyväksi. Tämä apu voi olla pitkäkestoista tai vain satunnaista. Helppoa perheen perustaminen ei ole, mutta sen saamiseksi kannattaa nähdä vaivaa. Perheeseen voivat kuulua niin museon työntekijät kuin yleisö ja kaikki yksityiset, vapaaehtoiset, yhteisöt ja yhteistyökumppanit, jotka vain voivat auttaa museota toimimaan. Ihannetilanteessa museolla olisikin

perheessään aina joku, jonka puoleen voi kääntyä apua tarvitessaan. Sitoutuessaan museon toimintaan perheeseen kuuluvat vahvistavat museotuotetta. He tuntevat yhteenkuuluvuutta, samaistumista ja ylpeyttä - ja jakavat ilosanomaa edelleen tuoden taas uusia ihmisiä mukaan museotoimintaan. He taas puolestaan vahvistavat museota, tuovat mukaan lisää kiinnostuneita jne. Myös EMAC:n toiminnassa mukana olevat muodostavat oman perheen. **T**

Seuraava EMAC-konferenssi pidetään vuonna 2014 Saksassa, Münchenissä.

Viides ja viimeinen konferenssipäivä. Konferenssiin osallistujia matkalla viimeiseen istuntoon Belémmissä Lissabonissa sijaitsevaan arkeologiseen museoon.

Kuva: Marja Salmijärvi

FAKTA

EMAC

European Museum Advisors Conference (EMAC) -verkosto perustuu vapaaehtoisuuteen eikä sillä ole virallista rakennetta tai koordinoivaa yhteisöä. Verkosto on syntynyt vuonna 1992 ja sen toimintamuotona on noin kahden vuoden välein eri puolilla Eurooppaa järjestettävä konferenssi. Järjestelyistä vastaavat verkoston jäsenet.

EMAC-verkosto kokoaa yhteen museoiden kehittämistehtävissä ja -organisaatioissa toimivat ammattilaiset ympäri Euroopan. Suomessa museoneuvojiksi katsotaan lähinnä maakuntamuseotutkijat. Verkoston tavoitteena on museoneuvojen kokemusten ja tiedon vaihto sekä vertaisoppiminen ajankohtaisissa asioissa.

CIMO

CIMO on Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus, joka toimii opetus- ja kulttuuriministeriön alaisena itsenäisenä virastona. CIMOn perustehtävänä on edistää suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistymistä esimerkiksi kulttuurin alueella. CIMO toteuttaa mm. vaihto- ja apurahaohjelmia.

GRUNDTVIG

Grundtvig on Euroopan unionin vaihto- ja yhteistyöohjelma aikuiskoulutukselle. Ohjelmaan voivat osallistua mm. kulttuurialan toimijat, kuten museot, joita ei tavallisesti lasketa aikuiskoulutuksen piiriin. Suomessa ohjelman hallinnoinnista ja toimeenpanosta vastaa CIMO.

Grundtvig on osa Euroopan unionin Elinikäisen oppimisen ohjelmaa. Esimerkiksi Grundtvigin Vierailut ja vaihdot -ohjelmasta voi saada avustusta tutustumisvierailuun, konferenssimatkaan, job shadowing -jaksoon tai asiantuntijavaihtoon.

PS. Nikolai Frederik Severin Grundtvig (1783–1872) oli tanskalainen pappi ja filosofi. Häntä pidetään yhtenä elinikäisen oppimisen pohjoismaisen perinteen luojana.

T. AAPELI JAARITTELEE

MIKÄ SE MUSEOASIAKAS ON JA MITEN SEMMOISEN KANSSA PITÄISI MENETELLÄ?

Piletin ostaja on asiakas ja kyllä asiakkaaksi tunnistaa tapahtumassa kävijänkin. Samaan joukkoon kuuluu myös jokainen veronmaksaja. Ja jos ostat valokuvan tai sata valokuvaa kuva-arkistosta, pääset tähän joukkoon mukaan. Ylipäättään jokainen, joka jossakin ojentaa setelin, väläyttää maksukorttiaan tai luovuttaa tilinumeronsa, pääsee itseoikeutetusti tähän armoitettuun joukkoon.

Mutta keitä muita asiakkaiksi voi laskea? No esimerkiksi jokaisen katuja tallaavan jalankulkijan tai maantietä pitkin huristelevan autoilijan. Museon toiminta vaikuttaa siihen, onko matkan varrelle pystytetty tavarataivas sovitettu ympäristöönsä vai onko ympäristö sen sijaan tasattu uuden luomuksen ympäriltä puolen kilometrin säteeltä, ihan vain kaiken varalta. Tätä ei museossa toki ratkaista, mutta jotain kulttuuriympäristöistä yritetään huu-della. Harvimminkin mainittu museoasiakkaiden ryhmä ovat kuitenkin vainajat.

Kuulostaa makaaberilta, muttei ole sitä. Tarve säilyttää sirpale menneisyyttä ja ehkä pieni sirpale itseäänkin on usein polttava sekä niillä, jotka pian menevät rajan yli, että niillä, jotka ovat sinne läheisensä äskettäin saattaneet. Jokaisen yksittäisen ihmisen muistosta ei museo voi huolehtia, mutta jäljen heidän yhteisestä työnteostaan, iloistaan ja suruistaan museo pystyy säilyttämään. Ja on mielestäni sen työn tehneille velkaakin.

Onko asiakas kuningas myös museossa? Kyllä ja ei. Esine, kuva, näyttelyteksti, lausunto tai raportti, jota kukaan (eli se asiakas) ei koskaan tarvitse, on turha. Ei taas sikäli, ettei museon pitäisi pyrkiä ensisijaisesti miellyttämään, vaan pysäyttämään ja olemaan epäajankohtainen ja tarvittaessa riidellään asiakkaan kanssa. Pysäyttäminen ei vaatine selitystä, epäajankohtaisuus ja riitely vaatinevat.

Keskivertokansalainen saa joka päivä niskaansa hurjan ryöpyn mielipiteitä ja

kannanottoja kulloinkin muodikkaasta aiheesta. Museo tai ainakin osa siitä saisi kernaasti olla paikka, joka olisi rauhoitettu arjen mekastuksesta ja jossa voisi tarkastella asioita vähän kauempaa. Parhaimmillaan ulos näyttelystä tulee ihminen, jolla on ainakin yksi uusi ajatus. Samaan asiaan liittyy riitelykin: fiksu ihminen usein ajattelee paremmin tai ainakin enemmän närkästyneenä kuin tyytyväisenä. Närkästyttäminen ei toki saa olla itseisarvo, jota kärkytään halvoilla provokaatioilla. Närkästyminen vain on usein ensireaktio uusiin ja yllättäviin näkökulmiin ja esitystapoihin. Tällaista eivät kaikki asiakkaat sulattaisi ja heidän kanssaan pitäisi museoväen olla valmis, jos ei ihan sentään riitelemään, niin väittelemään ainakin. Museoväki tähän varmasti pystyisikin, mutta kestäisikö museon omistajan kantti?

T. Aapeli

“Harvimminkin mainittu museoasiakkaiden ryhmä ovat kuitenkin vainajat. Kuulostaa makaaberilta, muttei ole sitä.”

NÄYTTELYT

Vuonna 2013 Kymenlaakson museo tarjoaa kevään ja kesän kuluessa taidetta. Syksyllä näyttelytiloissa on lupa leikkiä!

15.2.–19.5.2013

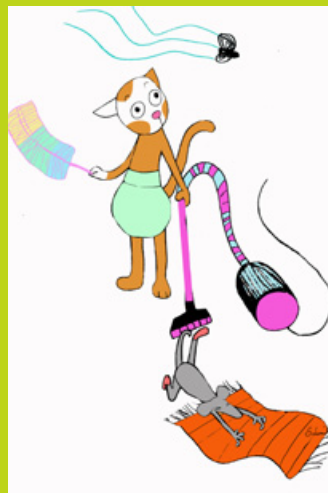
Oculus ja Alfabeetti

Maalauksia, Merita Koskimies

Näyttely esittelee kuvataiteilija Merita Koskimiehen maalauksia ja kirjataidetta. Koskimiehen liikkeellinen ja moniaistinen työskentelytapa tuottaa teoksia, joissa risteilevät ylitse, lävitse ja lomittain värit, viivat ja kasvot. Näyttelyn tunnelmaa syventää videoperformanssi Via della Pietà – lohdutuksen tie.

Merita Koskimiehen teos Puhe on vuodelta 2012. (Viini ja sekatekniikka paperille, 70 cm x 50 cm.)

Kuva: Merita Koskimies

18.10.2013–12.1.2014

Arjen aakkoset

Näyttely lapsille

Aakkosten matkassa käydään läpi 9-vuotiaan Epun tavallinen päivä A:sta Ö:hön. Eppu elää perheineen tätä päivää, mutta näyttelyssä katsotaan myös menneisyyteen. K kuten kauppa on vanhan ajan myymälä, J niin kuin jääkaappi kertoo ruoan säilytystapojen muutoksista, F niin kuin flunssa on kasa isoja pehmopöppöjä. Työväenmuseo Werstaan tuottamassa näyttelyssä on ihan pakko leikkiä!

Arjen aakkoset on näyttely lapsille.

Piirros: Sirkku Lumi

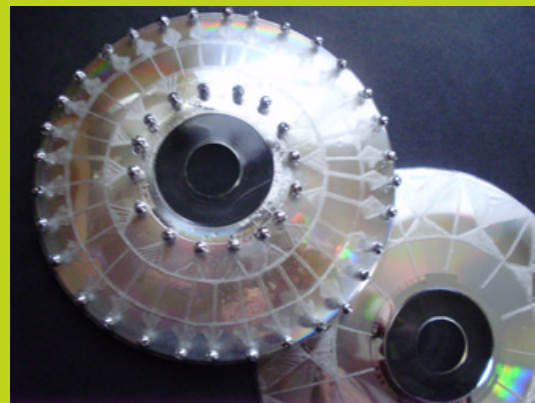
7.6.–29.9.2013

Maata näkyvissä! ITE-taiteen näyttely

Kesäkuussa avautuvassa näyttelyssä ITE-taide kohtaa nykyaikaisen taiteen. Näyttely tarjoaa katsojalle kokonaiselämyksen, jossa teokset liittyvät toisiinsa ja muodostavat oman surrealistisen maailmansa. Näyttely toteutetaan yhteistyössä Maaseudun sivistysliiton kanssa. Kuraattorina toimii Veikko Halmetoja.

ITE-taiteilija ja teos.

Kuva: Veli Granö

Paljinsolkia.

Kuva: Raili Airikka-Haapaniemi

23.4.–4.6.2013

Pistoksia-näyttely

Tietokeskus Vellamoon sijoittuva pienoisenäyttely esittelee Taito Kymenlaakso ry:n Pistos – pahennustako perinteeseen -hankkeessa syntyneitä töitä. Finnairin virkapuvuista ja massamuodin tuotteista ovat nuoret taitajat muokanneet vaatteita, joihin on etsitty vaikutteita ja työmenetelmiä vanhasta käsityöperinteestä. Näyttelyssä nämä uutuustuotteet saavat rinnalleen tekstiilejä museon kokoelmista.

POIMINTOJA MERIKESKUS VELLAMON TAPAHTUMISTA 2013:

20.4. klo 13–14 Tuija Peltomaan esitelmä:

Adolf Bock – merelle ja laivoille omistettu elämä.

Antiikkia Antiikkia -ohjelmasta tuttu Tuija Peltomaa esitelmöi merimaalari Adolf Bockista. Merikeskus Vellamon auditoriossa pidettävä tilaisuus on kaikille avoin ja maksuton.

18.5. Kansainvälinen museopäivä.

Vapaa pääsy museoihin! Mukana myös Helsinki Soundpainting Ensemble, joka esiintyy taiteen äärellä vaihtuvissa näyttelyissä klo 13 alkaen.

8.6. klo 13– Musiikkia.

Kotkan säveljuhlan tapahtuma. Vellamon aulassa pidettävä tilaisuus on kaikille avoin ja maksuton.

26.7. klo 19 Sonaatti Satamakaupungille -kantaesitys.

Toinen esitys 27.7. klo 19. Liput ennakkoon: Sävelaitta, 23 €.

3.12. Vellamon päivä.

Lisää tapahtumia, katso www.merikeskusvellamo.fi

TAAPELI

YHTEYSTIEDOT

KYMENLAAKSON MUSEO
Merikeskus Vellamo
Tornatorintie 99 B
48100 Kotka

museo@kotka.fi
etunimi.sukunimi@kotka.fi

www.kotka.fi/kymenlaaksonmuseo
www.merikeskusvellamo.fi

MERIKESKUS VELLAMO
Avoinna:
ti, to-su 11-18, ke 11-20
ma suljettu